

СЕКЦІЯ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Сєводнєва К. О., аспірант

*Класичний приватний університет
м. Запоріжжя, Україна*

ПЕРШІ УЧИТЕЛЬСЬКІ З'ЇЗДИ НА ЗАПОРІЖЖІ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ ЕЛЕМЕНТАРНОЇ ОСВІТИ М. КОРФА

Микола Олександрович Корф – один з найяскравіших представників видатних педагогів другої половини ХІХ ст., який присвятив своє життя розвитку народної освіти, зокрема в запорізькому краї. В жорстоких умовах царського самодержавства сподвижник учительства зумів закласти фундамент науки про початкову освіту, став засновником земських шкіл на Запоріжжі – в колишньому Олександрівському повіті, який через це називали «педагогічною Меккою».

У 1867 році в селі Олександрівці (маєток Д. Г. Гнедіна – однодумця барона) Олександрівського повіту Катеринославської губернії було відкрито першу в країні земську школу. Слідом за нею з'явилися земські школи у селах Врем'євці, Залив'янці, Наталівці, Орестополі, Петрівці (Строгоново). З ініціативи й організації М. Корфа почали відкриватися нові дешеві й короткотермінові школи з навчальним курсом на три зими, з трьома відділеннями, які одночасно вів один учитель, в одній класній кімнаті. Ці школи стали називатися земськими, а в народі – «корфівськими». Перші земські школи в Олександрівському повіті були відкриті в селах Гуляйполі й Санжарівці у 1868 році [3, с. 21].

Проблемою земських шкіл була нестача вчителів (особливо в сільській місцевості), примітивна методика навчання, відсутність досвіду педагогічної практики. М. Корф намагається суттєво змінити становище народного вчителя на селі: турбується про поліпшення умов життя освітян, розробляє цілу систему підвищення педагогічного рівня вчителів, добивається підготовки нових кадрів учителів-наставників, дбає про підвищення заробітної платні працівникам шкіл.

Барон М. Корф був організатором курсів для вчителів та учительських з'їздів. Перші такі з'їзди відбулися в 1867–1869 рр. у м. Гуляйполі нинішньої Запорізької області за особисто складеною М. Корфом програмою. Але в

умовах царського самодержавства такі зібрання було заборонено. Тоді Корф почав проводити їх у своєму маєтку в Нескучному [5].

Незважаючи на дуже погану дощову погоду й погані дороги, до Нескучного приїздили вчителі Олександрівського повіту: «28 декабря 1869 года прибыли в мой дом, в деревне Нескучной, Александровского уезда, Екатеринославской губернии, 25 сельских учителей», – писалося у звіті члена Олександрівської повітової училищної ради барона М. О. Корфа за 1869–1870 навчальний рік (м. Катеринослав, 1870 р.) [3].

З'їзд проходив чотири з половиною дні. За цей час учителі, завчасно виділені та підготовлені М. Корфом, дали одинадцять зразкових уроків за навчальними програмами народної школи. Кожен урок піддавався аналізу – критичній оцінці учасників з'їзду, після чого член училищної ради, організатор з'їзду М. О. Корф висловлював авторитетну думку про «ті начала педагогіки, з яких наочно випливали на з'їзді способи навчання» [1].

Пізніше, 8 вересня 1870 року, за заздальгідь складеною програмою, М. Корф влаштував учительський з'їзд у селі Гуляйполі. З'їхалося 48 учителів. Були також присутніми багато запрошених – опікунів шкіл, інспектор народних училищ Катеринославської губернії, голова Олександрівської повітової земської управи, члени повітової училищної ради [4].

Учительські з'їзди дедалі більше привертали увагу всіх прогресивних представників держави. До Нескучного приїздили за досвідом з усіх куточків Російської імперії. Авторитет Корфа зростав і це лякало чиновників, які добилися заборони з'їздів. Останній такий з'їзд було організовано М. Корфом у 1883 році в м. Бердянську.

Барон М. Корф надавав великого значення розробці дидактичних проблем, закликаючи вивчати педагогічний досвід інших народів, запозичувати з нього найпрогресивніші ідеї, які були б прийнятними в умовах нашої країни. Педагог дуже уважно ставився до молодих учителів, захищав право жінок на вчительську діяльність.

Спираючись на ідеї Й. Песталоцці про необхідність практичного використання елементарного початкового навчання з метою всебічного сприяння розвитку здібностей дитини, вчення Д. Ушинського про виховну роль початкової освіти, М. Корф наголошував на тому, що народне училище не готує ремісників чи землеробів, а виховує людей, а тому й повинно давати не спеціальну, а загальну початкову освіту, необхідну кожній людині, на який шлях її б не кинула доля [2, с. 81].

«Микола Олександрович зацікавив справою народної освіти все, що було мислячого в повіті, викликав рух на користь народної школи. Дякуючи його зусиллям, кожний із опікунів шкіл твердо знав свої обов'язки і права, до дрібниць знав стан у своїх школах. Були випадки, коли опікунами шкіл були неграмотні селяни, які сідали за шкільну парту,

навчались грамоті і потім з любов'ю служили школі, були навіть помічниками вчителів» [3, с. 21].

М. Корф одним із перших у Росії виступив з вимогою загального обов'язкового початкового навчання рідною мовою, а також першим у запорізькому краї поставив питання про створення середньої школи-гімназії і ремісничого училища.

Педагог рекомендував учителям частіше використовувати наочність, картини і таблиці, а також малюнки, які зробили самі учні чи вчитель.

Отже, видатний педагог-письменник, автор багатьох методичних посібників для народного вчителя та підручників для початкового навчання, М. Корф був активним організатором учительських з'їздів; створив особливий тип земської трирічної школи, уроки в якій проводилися одним учителем одночасно з учнями трьох класів; розробив детальні плани таких занять. Але розвиток освіти в запорізькому краї залежав від наказів та постанов Російської імперії. Та, незважаючи на це, ідеї й діяльність М. Корфа стали продовженням педагогічних поглядів К. Ушинського, малий вагомий вплив на розбудову школи та становлення системи освіти загалом, продовжили педагогічні пошуки в царині науки ХІХ ст.

Література:

1. Державний архів Запорізької області: ф. 56, оп. 1, спр. 6, арк. 97.
2. Корф Н. А. Русская начальная школа / Н. А. Корф – Спб. : Изд. Д. Е. Кожанчикова, 1870. – 363 с.
3. Кушніренко І., Жилінський В. Барон Микола Олександрович Корф. Одержимий з провінції / І. Кушніренко, В. Жилінський. – Запоріжжя: Дніпровський металург, 2010. – 221 с.
4. Морозюк В. Надщерблена доля: Із творчого набутку краєзнавця і публіциста у рік його 65-річчя / В. Морозюк. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2003. – 256 с. : іл. – ISBN 966-8098-11-0.
5. Пуха І. В. Народний просвітитель / І. В. Пуха. – Индустриальное Запорожье. – 14 липня 1984 року.